

PÁTER BENEDEK.

— Drámai miniatűr. —

SZEMÉLYEK :

Páter Benedek, dominikánus könyvmásoló-mester.

Marco Attavante, Mátyás király udvari képirója és könyvmásoló mestere.

Blandius

Francesco di Chierico } könyvmásoló mesterek.

Boldizsár, dominikánus fráter.

Első tanítvány

Második tanítvány } Páter Benedek műhelyében.

Mátyás király, mint némaszemély.

Tanítványok.

Történik Budavárában, 1486-ban.

(Boltíves cella a dominikánusok kolostorában. A páros csúcsivű, ólomkarikás ikerablak közelében kurta, szűk templomi pad, egybeácsolva eléggé széles asztallapjával, melynek felületén apró szelencékben porfesték, hosszú tokban ecetek és szabadon néhány dörzsölőkő, vakarókés, csészék és tégelyek hevernek. A víztartó bádogedény oldalt függ, kampón. Ez páter Benedek munkaasztala. — Beljebb terjedelmes, hosszú tölgyfaasztal, körülötte hat X-lábú támlátlan székkal. Az asztalon részben a páteréhez hasonló, részben pedig írókézszegek hevernek, készletenként gondosan rendbe rakogatva. Ez a tanítványok asztala. — Rengeteg vaspántokkal ellátott, súlyos lakatokkal lezárt ládák és szekrények a fal mellett, a tiszta pergamen a másolásra, a királyi könyvtárból kiadott példányok és a készülő munkák megőrzésére. — Az egyik sarokban imázsámoly. Fölötte a falon vasból való feszület. — Napfényes májusi reggel. — Fráter Boldizsár egy ládán kuporogva bóbiskol. Fölrezen, mikor kocognak az ajtón. Álmosan keresgéli a reteszt.)

(Kívül türelmetlenkedő, de vidám, nevető hangok. A föltárult ajtón hat tanítvány lép be. Mind világiak.)

ELSŐ JELENET.

Fráter Boldizsár, tanítványok.

FRÁTER BOLDIZSÁR : Azt sem értem még meg soha, hogy egyszerre nyissak ajtót mindötöknek. Ugyan mi a csuda üthetett hozzátok ma, gyerekek ! Talán bizony vizet mérnek tegnap óta a «Víg Bagoly»-ban, hogy valamennyien a hajnallal ébredtetek?

ELSŐ TANÍTVÁNY : Lehet. Egyikünk se kóstolgatta az éjjel.

FRÁTER BOLDIZSÁR : Vagy mindmostanig együtt kóstolgattátok ! Hol is találkozhattatok volna össze egyebütt?

ELSŐ TANÍTVÁNY : A sassadi réten, hajnal előtt.

FRÁTER BOLDIZSÁR.: Veletek se érdemes szóba állani. Egyre csak mókára jár a pofátok. Pimaszok vagytok. Bizony nem illenék már a bolondját jártni ilyen öreg emberrel.

MÁSODIK TANÍTVÁNY: Hát nem hiszi kelmed, hogy komolyan mondjuk? Ecce signum!

FRÁTER BOLDIZSÁR: Mi a csuda! Bokréta?

MÁSODIK TANÍTVÁNY: Az ám, még pedig gyöngyvirág!

(A többieké is mind előkerül. Eddig a hátuk mögött rejtegették.)

FRÁTER BOLDIZSÁR: Hiszen ez egy egész szakajtóra való! Mit akartok vele?

TÖBBEN: Találja ki, fráter Boldizsár.

FRÁTER BOLDIZSÁR: Találja ki az ördög! Majd még hogy én azon törjem a fejemet, miféle bolondériában sántikáltok már megint! Bánom is én! Úgyis megmondjátok; kifúrná az oldalatokat!

ELSŐ TANÍTVÁNY: Ünnepe van ma, fráter Boldizsár.

FRÁTER BOLDIZSÁR: Kehüljek meg, ha tud róla a kalendáriom!

ELSŐ TANÍTVÁNY (nagyon komolyan): Páter Benedeknek ma van a nyolcvanadik születése napja.

FRÁTER BOLDIZSÁR: Május tizenkettő! Persze, persze! Szerelmes Jézuskám, hogy tudtam én erről megfélekedezni!... Te, nem akadna még egy hetedik bokkrétátok?... Ejnye, ejnye, biz ezt tegnap is megmondhattátok volna! (Fejét csóválgatja.)

(A folyosóról csoszogó léptek és egy meg-megkoppanó bot nesze hallatszik be. Ráismernek páter Benedek lépéseire. A fráter siet ajtót nyitni neki. A tanítványok, bokkrétáikat a hátuk mögé rejtve, sorfalat állnak.)

ELSŐ TANÍTVÁNY: Azután majd mind egyszerre, fiúk; az a fő, hogy egyszerre. És teli torokkal. Majd intek. Vigyázz!

MÁSODIK JELENET.

Páter Benedek, előbbiek.

(Páter Benedek belép. Hatalmas, harsány éljenkiáltás fogadja. Kis vézna alkatú, szürke szakállú, megrokkant öreg ember. Csodálatosan sok redő van az arcán, különösen a szeme körül, de sárgafakó szemhéja alól még csupa eleven étellel villog ki apró fekete szeme. A nagy éljenriogatásra megriad kissé, majd elmosolyodik.)

ELSŐ TANÍTVÁNY (előlép): Tisztelendő páter Benedek, drága jó urunk és atyai mesterünk a kópírás és nemes betűvetések örökkön dicső művészetében!...

PÁTER BENEDEK: Mit akarsz, édes fiam? Ne kerülgesd cifra szóval, ha jól esik, amit mondani kívánsz!

ELSŐ TANÍTVÁNY (kissé elakadva): Mester! Egyszer elmondottad nekünk, hogy az első képes betű, amelyet életedben hártára írtál, Jézus urunk nevének első betűje volt. Gyöngyvirággal fontad be egészen, picinyke fehér csöngettyűket írtál köröskörül az égkékszinű betűn végestelen végig... Erre emlékeztünk mi a mai szent napon, életed-

nek nyolcvanadik forduló napján és . . . és . . . gyöngyvirágot hoztunk neked, mester!

(A bokréták előkerülnek.)

PÁTER BENEDEK (elérzékenyül, csupa meghatottság, öröm): Édes fiaim! . . . ejnye no . . . gyöngyvirág . . . és mennyi! . . . Milyen szépek! . . . Hogy jutott eszetekbe? . . . lám, lám . . . igazán . . . ejnye . . . Öleljetek meg hát!

(Sorra öleli őket. Mind a két keze tele van virággal.)

(Fráter Boldizsár meghatottságában nem tud szólni, csak némán kezét csókol, azután elhúzódik a sarokba és ide-oda rakosgat mindent, amit különben már régen rendbe rakosgatott.)

PÁTER BENEDEK (leteszi kezéből a virágot a nagy asztalra): Nyisd ki a kisebbik vasas ládát, Boldizsár.

(Fráter Boldizsár rengeteg kulcsosomót old ki a derekát szorító kötél-öv csimbókájából és kinyitja a ládát.)

PÁTER BENEDEK: Vedd ki belőle azt a könyvet, amelyen tegnap munkálkodtam. És most eredj, hozz egy pár kupát, hadd állítsuk belé ezt a szépséges virágot.

(A fráter elmegy.)

HARMADIK JELENET.

Előbbiek, fráter Boldizsár nélkül.

PÁTER BENEDEK (kezében a könyvvel, nagyon elkomolyodva): Nincs már sok hátra belőle, fiúk. Csak egy rövidke ötbetűs szó, amelyet szántszándékkal hagytam mára. Jertek ide mellém; elöttetek akarom leírni. István fiam, keverj egy félgyűszűnyi szépiát. (Asztala mellé telepszik. Tanítványai körülállják. Keresgél az ecsetes tokjában és fölüti a könyvet, ott, ahol papírszalaggal megjelölte.) Hát ide nézzetek, fiúk. Ez az *F*. gyorsan megy, úgy-e? Fáradt vagyok már, de ezzel még tudok sietni. Ez meg az *I*. Csak egy vonás az egész, nem cifrázom. Az *N* már három vonás, az *I* megint csak egy és az *S* is csak egy. *Finis!*

A TANÍTVÁNYOK (megdöbbenve néznek hol a könyvre, hol a páterre): *Finis?*

PÁTER BENEDEK: *Finis*. Azt is hozzá írhattam volna, hogy in aeternum. Hanem az már nem tartozik sem Theodoretus Commentárjaira, sem a királyra; egyedül csak rám, aki immár elvégeztem a munkámat itt a földön. Nagyon öreg vagyok már hozzá, hogy gyönyörködjem benne; nem kívánom már a munkát.

ELSŐ TANÍTVÁNY: Mester, te mondd ezt?

PÁTER BENEDEK: Én, édes fiam. Elteltem vele! Most már csak a verőfényben, napsugárban akarok járkálgatni, sétálgatni, amíg bírja a lábam. Ódalenn a kertben fogok sütkérezni. Nem lesz az naplopás, fiaim; csak elköltése annak, amit vénségemre megtakarítottam. Megillet már engem egy kis melegség, egy kis fényesség; kívánom, esengem!

NEGYEDIK JELENET.

*Előbbiek, fráter Boldizsár.
(A fráter két ónkupát hoz.)*

MÁSODIK TANÍTVÁNY : Mi lesz belőlünk nálad nélkül, mester?

PÁTER BENEDEK : Az, ami mellettem lett volna. Vagy még külön annál. Gondoskodtam rólatok. Ragusai Félix, ha nem is oly csodálnivalóan nagy művész, mint Marco Attavante, énvelem mindenesetre fölé. Az ő műhelyében most úgylis csak huszonketten vannak, szívesen fog benneteket fogadni. Szükség eszéén elébe járulok a királynak is érettetek. De csak abban az esetben, ha elkerülhetetlen volna ! Az ecseteimen osztozzatok meg. Kinek-kinek jut belőlük három. Elég jók még.

ELSŐ TANÍTVÁNY : Elengedem a magam hármát, mester, add nekem azt, amelyikkel utóljára írtál.

A TÖBBI MIND : Nekem, nekem inkább !

PÁTER BENEDEK : Egyikötöknek sem. Azt már eligertem !

(Fráter Boldizsár kezéből kiveszi a két kupát, beilleszti a gyöngyvirágbokrétákat és mosolyogva, minden ceremóniás hajlongás nélkül az imazsámolyára teszi, úgy hogy a két összeboruló fehér bokréta a feszület alját érje. Az ecsetjét fölveszi, néhány pillanatig némán szemléli, loppal végigsimogatja, azután a két virágos kupa közé állítja.)

PÁTER BENEDEK : Neki ígertem ! . . . És most menjetek, fiaim. Látogassatok meg olykor-olykor, ha jól esik. Áldjon meg benneteket a jó Isten !

(Sorra kezel szorít velük és szeliden mosolyog a hat elszontyolodott legénykére. — Tanítványok mind el.)

ÖTÖDIK JELENET.

Páter Benedek, fráter Boldizsár, később Marco Attavante.

(Páter Benedek tanítványainak eltávozta után munkaasztalához lép és soká mozdatlanul áll előtte. Meg-megfojtogatja valami, föl-fölzihál a melle, de lebirja könnyeit.)

FRÁTER BOLDIZSÁR : Valaki erre tart a folyosón, hallom a lépéseit. Bebocsássam, tisztelendő atyám?

PÁTER BENEDEK *(csodálkozva tekint rá)* : Miért ne tennéd, Boldizsár?

(Kopogtatnak. A fráter ajtót nyit ; Marco Attavante lép be.)

PÁTER BENEDEK : Marco Attavante, énnálam? Mester, ha nem hullott volna ki már kezemből az ecset, a tanítványod szeretnék lenni !

ATTAVANTE : Rám piritasz, tisztelendő atyám.

PÁTER BENEDEK : Amiért elismerlek és magamnál többre tartalak? Mondanám-e, ha nem úgy volna? Én hatvanhárom esztendeig forgattam a betűvető- és képiró-ecsetet, te pedig — sokat mondjak? — tizenötig. S hol vagy te fölöttem ! A király ugyancsak büszke, hogy Florentiából Budára hódíthatott. Mennyire jutottál a nagy misékönnyvel?

ATTAVANTE : Gyorsabban haladok veled, semmint gondoltam volna. Már majd a feliben járok. Ha egyhuzamban így folytathatnám, másfél esztendő múlva elkészülnék veled.

PÁTER BENEDEK : Derék ! Foglalj helyet, öcsémuram és mestere. Mi jót hoztál különben ?

ATTAVANTE : Mindenekelőtt a fölséges úr szíves üdvözlését, aki még számos esztendőt kíván páter Benedeknek a nyolcvanadikon túl, mely ma tellett be . . .

PÁTER BENEDEK : Hát tud róla ?

ATTAVANTE : Ő küldött ! . . . Azután a magamét, tisztelendő atyám, mit fogadj jó szívvel tőlem (*kezet szorítanak*), végül ezt a könyvet. Csak nyomtatott holmi, igaz, de már nem olyan rút, mint a tavalyiak és elvégül mégis csak könyv ez is, ha nem is írott.

PÁTER BENEDEK (*átveszi a könyvet és mosolyogva lapozgat benne*) : Egy szálíg piros benne minden initiale !

ATTAVANTE (*nevetve*) : Próbálnák meg csak tisztelendő atyám Quintus Curtiusának mását kinyomkodni azzal a híres masinériával ! . . .

PÁTER BENEDEK : Vagy akár Blandius közepes betűit ! . . . (*egy csöndeskét kacag*). Miféle könyv ez különben ? . . . Versnek látom, még pedig taliánnak.

ATTAVANTE : A Divina Commedia.

PÁTER BENEDEK : Nem olvastam. Ki írta ?

ATTAVANTE : Dante.

PÁTER BENEDEK : Dante Alighieri ?

ATTAVANTE : Igen.

PÁTER BENEDEK : Hallottam itt-ott a nevét emlegetni, de csupa olyan embertől, aki nem olvasta még a könyvét. Én pedig még nem jutottam hozzá. Jó dolog ? Fölér Petrarccal ? Igazi poéta ?

ATTAVANTE : Én sem olvastam még. Azt mondják, nagyon is igazi poéta ; de nem Petrarca-féle ; egészen más valami. Több. A király nagyon magasztalta. Egyetmást jegyezgetett is ebbe a példányba.

PÁTER BENEDEK (*fölüti itt-ott*) : Ahá, csakugyan ! Szokása ! (*Leteszi a könyvet.*) És miért küldte nekem ezt a könyvet a király ?

ATTAVANTE : Velel kívánná lemásoltatni. A te betűidet, a te képeidet akarja. Kerek száz ének az egész. Száz initiale, három-négy kép énekenként és apróholmis színesen írott szalag minden lap körül, egészen a te izlésed szerint. A király úgy véli, hogy a szöveg szebbnél-szebb gondolatokat fog a festékes csészéidbe keverni. Blandius négy-öt esztendő alatt készülne el veled rosszul, vagy közepesen, te bevégezhethéd két esztendőn belül, jól. A királynak most ez a legkedvesebb könyve, fogadd szerencsekívánataimat a nagy kitüntetéshez, tisztelendő mester.

PÁTER BENEDEK (*fölv teszi a könyvet és Attavante ölébe teszi*) : Már én több képet nem írok ebben az életben, öcsém az Úrban.

ATTAVANTE : A király kívánja !

PÁTER BENEDEK: Későn kívánja, Marco Attavante!... Vidd vissza neki a verseskönyvét. El sem olvasom.

ATTAVANTE: Mintha keserűséget éreznék ki a szavadból.

PÁTER BENEDEK: Lehet; van benne sok. Hűsz esztendeje dolgozom a királynak. Én másoltam neki Catót, Justinianust, Nagy Basileust, Athanasiust, Theodoretust, Zonaras Chronographiáját, két breviariumot, két miscskönyvet, hat imádságos könyvet, geographiát, matematikát... és e hűsz esztendő alatt nem tudtam elérni, hogy csak egyetlen-egyszer beteljék a szívem vágya és ne azt másoljam, amit ő tukmál rám, hanem azt, amit magam választok magamnak. Vergiliust kérve-kértem tőle, Florentiában másoltatta le; Horatiusért rimáncodtam, Félix műhelyébe adta; Ovidiusra azt mondta, nem való barátnak és Petrarca... Petrarca neked jutott, Attavante!

ATTAVANTE: Ha tudtam volna...

PÁTER BENEDEK: Hiába tudtat volna, akkor is csak te gyönyörködted volna végig minden betűjét; amit a király akar, attól el nem téríti senki. Nekem nem adatott meg, hogy poétát másolhassak. Költőt! Nagy költőt! Ember, ember, ha én Vergiliust megkapom!... Ezer kép sok, de még annál is több táncolt előttem, mikor tizedszer, huszadszor végigolvastam — és bennem kellett maradnia mégis valamennyinek. Bámulom, hogy kontár nem voltam, mert csak poétához, nagy poétához tudtam volna a lelkem legmélyéből képet írni. Talán csak azért nem sekélyesedtem el, mert élt bennem a reménység: hátha, hátha mégis, egyszer, valamikor... Nagy dolog a vers, barátom-öcsém, nekem legalább minden egyéb írásnál nagyobb. És nem volt benne részem sohasem, mert nem akarta a király. Az igazságos király! Miért? — nem kutatom. De nem akarta.

ATTAVANTE: Velem üzeneteti, hogy amit most küld neked, nagyobb és dicsőbb mű amazokénál.

PÁTER BENEDEK: Hiszem, mert ő mondja, de Vergiliust nem adom!

ATTAVANTE: Engedsz a király kívánságának, úgy-e?

PÁTER BENEDEK: Nem, Attavante, elkésett a király.

ATTAVANTE: Kegyét veszted!

PÁTER BENEDEK: Régen elvesztettem. Még akkor, amikor elvette tőlem az enyémeiket. Az én Vergiliusomat, az én Horatiusomat, az én Ovidiusomat, az én Petrarcaimat!...

ATTAVANTE: Dantéval akarja jóvá tenni.

PÁTER BENEDEK: Későn, nem kell. Nem az enyémeik közül való. Mondd meg a királynak...

ATTAVANTE: Halkabban az istenért, kopognak az ajtón. Budavárában gyorsan szárnyra kél a szó!

(A fráter ajtót nyit az érkezőknek. Blandius és Francesco di Chierico belépnek.)

HATODIK JELENET.

Előbbiek, Blandius és Francesco di Chierico.

PÁTER BENEDEK (*hangosabb szóval*): Nincs miért titkolódnom, Attavante! Mondd meg a királynak, hogy páter Benedek nagyon fáradt és nagyon öreg már, ecsetet nem fog többé s a fölajánlott száz énekes verset hódolattal bár, de olvasatlanul visszaküldi, mert nem volna gyönyörűség elolvasnia.

ATTAVANTE: Az istenért, gondold meg, tisztelendő atyám!

PÁTER BENEDEK: Már meggondoltam; vidd vissza neki.

BLANDIUS (*közelebb lépve*): Száz énekes vers? Csak nem Dantét küldöd vissza a királynak? Igaz hát, amit Félix műhelyében ujságotak a tanítványaid?

PÁTER BENEDEK: Igaz, Blandius főmásoló-mester uram.

BLANDIUS: Sajnálom, páter, de hát utóvégre is ki-ki legjobban intézi a maga dolgát. — Engedd meg, hogy egy igen kiváló florentiai mestert mutassak be neked, ki a király meghívására mostanában telepedett le minálunk. Ime, Francesco di Chierico, ki öt-hat évvel ezelőtt Vergiliust másolta, még szülővárosában, a király megbízásából. Az ötvösségben is elsőrendű lévén, ő maga metszette és zománcozta a hollós címerkapcsot is a könyvtáblára. Legyen vagy egy jó szavad hozzá, páter Benedek; nagy tisztelőd!

PÁTER BENEDEK: Isten hozott minálunk, Francesco di Chierico mester. Láttam Vergiliusodat a bibliothékában. A betűid szépek, nemes ízléssel vetted őket, hanem a poétát nem értetted meg. Mit keresnek Vergilius alvilágában a hozzád hasonlatos köntöst viselő tálánok?

CHIERICO: Tisztelendő mester, az én felfogásom...

(Tovább beszélgetnek. Blandius csak erre várt s most félre vonja Attavantét.)

BLANDIUS (*halkan*): Makacskodik az öreg?

ATTAVANTE: Talán igaza is van.

BLANDIUS: Ne mondd, utólérhetetlen mester! Visszaküldi Dantét?

ATTAVANTE: Úgy látom, igen.

BLANDIUS: Téged illetett volna meg, utólérhetetlen mester. Szinte kár, hogy az a nagyszerű, de irdatlan misekönyv meggátolt az elfogadásában. De már mindegy, meg kell nyugodnunk benne.

ATTAVANTE: Eszem ágában sem volt arra gondolni, hogy a magam számára kérjem.

(Szeretne visszatérni a csevegőkhöz, de Blandius visszatartja.)

BLANDIUS: Még egy szót, mesterek mestere. Örök hálára köteleznéd legalázatosabb szolgálodat, ha szólanál vagy egy jó szót érdekemben a királynál. Szeretném, ha nekem jutna ez a száz énekes vers. Három-négy esztendei állandó munka... a király legkedvesebb könyve... szeretnék jobban a kegyébe jutni... ez volna a legkönnyebb útja...

ATTAVANTE: Meglátom, tehetek-e valamit.

BLANDIUS : Mindent, csak akard ! Remélhetek ?

ATTAVANTE : Hogyne, hogyne !

BLANDIUS (*páter Benedekhez lépve*) : Nos hát, kedvedre való-e az új ismeretség, páter ?

CHIERICO : Én végtelenül boldog vagyok, hogy megismerhettem a nagy magyar művészt.

PÁTER BENEDEK (*hidegen*) : Barátod az ötvösségben elsőrendű lehet.
(*Tovább beszélget Blandiussal.*)

CHIERICO (*félrevonja Attavantét*) : Ennek a faragatlan barátunk kár volna egyetlen sort is adni az Infernóból. Használd fel a nyakaságát és vedd el tőle hamarosan, mert még engedni talál és elvállalja. Én szíves örömet megcsinálom helyette. Szólj, kérlek, egy-két szót érdekemben a királynál, a te tanácsaidra szívesen hallgat. Utóvégre is földiek, sőt ha nem csalódom, rokonok volnánk, kedvesem, ennyit bizvást megtehetnél érttem.

ATTAVANTE : Megkísérlem, ha lehet.

CHIERICO : Attavante kísérlete egy a sikerrel. E szerint hát remélhetek, úgy-e ?

ATTAVANTE : Hogyne, hogyne !

BLANDIUS : De talán mehetnénk is már, urak ! . . . Igaz, Isten éltessen, páter, majd elfelejtettem, pedig csupán csak ezért jöttünk ide.

ATTAVANTE : Én még maradok.

CHIERICO (*gyanakodva pislant Attavantéra*) : Azt hittem, együtt távozzunk. Lett volna veled még egy kis megbeszélni valóm.

(*Blandius és Chierico elmennek. Fráter Boldizsár kikiséri őket.*)

HETEDIK JELENET.

Páter Benedek és Marco Attavante.

PÁTER BENEDEK : Ennek az embernek nincs tökéletes esze.

ATTAVANTE : Melyiknek ?

PÁTER BENEDEK : A taliánnak ! . . . Még vitatja, hogy neki van igaz ! . . .

ATTAVANTE (*mosolyogva*) : Hagyjuk Vergiliust, tisztelendő atyám. Teljességgel megértelek. Azt is megértem, hogy neheztelsz a királyra, de mégis, kérlek, ne küldd vissza olvasatlanul a könyvét ; nagyon megbántanád vele. Ne vállald el, ha nem akarod. Korod és törődöttséged ki fog menteni. De olvasd el a könyvet. Ahogy én ismerem a királyt, ő maga is el fog jönni hozzád, hogy rábeszéljen. Tanusíts legalább némi érdeklődést a könyve iránt, hiszen beismerte a hibáját s azért küldi általam neked, hogy jóvá tegye, hogy megbékítsen !

PÁTER BENEDEK : Jó, hagyd itt. De hogy nem jó szívvel kezdek az olvasásába, azt magad is gondolhatod.

ATTAVANTE : Csak annyit olvass el belőle, hogy némi fogalmad legyen róla, miről van benne szó. A királlyal nagyon könnyű könyvekről társalogni ; vége-hossza nincs, ha elkezd és mindig csak ő beszél.

A végén azután azt mondja, régen nem mulatott már ilyen jól. — Még egyszer, mi az utolsó szavad, tisztelendő atyám?

PÁTER BENEDEK : Már kimondottam az utolsót, Attavante.

ATTAVANTE : Akkor hát nem kívánhatok jó munkát, csak békeséges nyugodalma.

PÁTER BENEDEK (*mosolyogva*) : Meglészen. Neked pedig csak továbbra is jó munkát, holtig!

ATTAVANTE (*mosolyogva*) : Az is meglészen. (*Elmegy.*)

NYOLCADIK JELENET.

Páter Benedek, egyedül.

PÁTER BENEDEK (*egyedül maradván, jól és alá járkál, elgondolkozva. Később asztalához ül és olvasni kezd. Eleinte csak össze-visszaböngészik a könyvben. Azután előrefordít és a legelején kezd. Néhány percmulva újra fölkel, járkálgat, majd visszaül a könyve mellé, Ez többször megismétlődik. — Egy ízben nagyon soká nem fordít lapot. A szeme merően a könyvnek egy oldalára szegeződik. Azután hátrahajlik a támlán, a szemét lehúnyja és lassan tagolva halkán mormol a fogai között*) : Giustizia mosse il mio alto fattore . . . Fecemi la divina potestate . . . La somma sapienza e il primo amore . . .

(*A szín fokozatosan elsötétül; a kárpit összecsapódik, de csakhamar újra szétválk.*)

KILENCEDIK JELENET.

Páter Benedek, majd fráter Boldizsár.

(*Másnap. Ugyanott. Az ablakok fatáblái betéve.*)

(**Páter Benedek** az asztala mellett. Olvas. Előtte két égő méces. Két másik teljesen kiegétt a földön hever. A fészület alatt is méces ég.)

(**Fráter Boldizsár** halkán, óvatosan búvik be az alig kinyitott ajtón. Minden csikorulásra fölszisszen és ijedten tekintet a páter felé. Az ajtó nyílásán nappali világosság árad be. A fráter kezében hosszúcsőrű olajozókanna. Az ajtó minden eresztékébe bedöfköd vele, csak azután próbálja behajtani. Arcán a kétségbeesés kifejezése ül, mert az ajtó most is épúgy csikorog, mint mikor kinyitotta. Nesztelenül, lábujjhegyen lépked az első ládáig, amelyre föltelepszik. Szeme a páteren csügg. — Meglehelősen sok idő telik el, mire páter Benedek visszahajlik a padjában, kezét a nyitva maradt könyv utolsó oldalán pihentetve.)

FRÁTER BOLDIZSÁR (*fölhasználva az alkalmat, halkán*) : Tisztelendő atyám! (*Páter Benedek nem hallja.*)

FRÁTER BOLDIZSÁR : Reggel van már! (*hangosabban*) Már régen reggel van! . . . Nem hallja! . . . Istenkém, hiszen bele fog vakulni! — Tisztelendő atyám, kinyithatom az ablaktáblákat?

(**Páter Benedek** fölkel és bódultan támolyog az imazsámoly felé, kezében a könyvvel. Boldizsárt nem veszi észre. — A fészület előtt kihull kezéből a könyv és ő maga is térdre esik. Sír. Előbb csak a könnye hull, később már hangosan tör ki belőle a zokogás, míg újra el nem csöndesedik. — A fráter szeretne is, meg nem is kionsonni. Marad. Óvatosan ő is térdre ereszkedik és egy darabig utána mormolja, amit hall.)

PÁTER BENEDEK : Mindenható Isten, akinek soha semmiféle por-

ből lett nem adhat annyit, még ha egész szívét adja is, mint amennyit te adtál a porból letteknek, hallgasd meg a te kis alig élt öreg szolgádat!

(Az ajtón kocogás. Egyikőjük sem hallja. Megnyílik az ajtó. A beözönlő világosság a fráter szemébe tűz. Fölriad és megismeri a királyt, ki meglepetve lép be a napfényes folyosóról a mécsvilágos éjszakába.)

TIZEDIK JELENET.

Páter Benedek, fráter Boldizsár, a király.!

(A király int a fráternek, hogy nyugton maradjon. Kissé behajtja az ajtót és az imázsámoly mögött megáll.) †

PÁTER BENEDEK: Életért könyörgök ma hozzád, én Uram, életért könyörgök! . . . Két esztendőért könyörög a te kis képiró férge, aki nyolcvan hosszú esztendőnek bármelyik órájában megnyugvással fogadta volna kezedből a halált. Két esztendőt, csupán két esztendőt adj még nekem, én Uram, hogy egy örökkön élő nagy emberi munkát néhány századév alatt porrá málló könyvbe írhassek . . . Nem vagyok én művész, csak parányi képirócska vagyok én, akinél ezer meg ezer külön fog akadni, míg a te parancsszavadra el nem következik a Vég. És én még sem tudom lebirni lelkemben a felfuvalkodást, mégis a te segedelmedet kérem arra, hogy hivalkodó nagy magambizásában megerősítsél engem. Mert engem is a magad képének mására teremtettél, én Uram, s ha Dante szolgád rettentő szavú tollával akarom összemérni az én esetlenül gügyögő ecsetkémet, amit a fiadnak adtam és amit visszakérek a fiadtól, csupán azért merem tenni, mert én is ember vagyok és én is tégedet szolgállok . . . *(Az ecsetet habozva, félve visszalopja a feszület alól, s a továbbiak alatt öntudatlanul végig-végig cirógatja.)* Színes porral, gyarló kis képecskékkal nem lehet azt megírni, ami ebben a könyvben írva vagy. Az én fogyatékos elmém még elgondolni sem tudja egészen. Csak azt tudja, hogy nagy, félelmetesen nagy s csak azt kéri, engedtessek meg nekem, hogy gondosan vetett betűkkel hárttyára vethessem és gyarló kis képecskéimet közbül oda írhassem. Ha nem is úgy, amint azt egy gyönyörűségekkel teljes éjszakán által elgondoltam, csupán csak úgy, ahogy az én parányi ecsetemtől telik!

(A király küzd magával, hogy a páterhez lépjen-e vagy nem. A szeme könnyes, de mosolyog. keze akaratlanul is imára kulcsolódik. De imádkozni még sem tud.

Csak az imádkozót nézi és egész lelkével figyel a szavára.)

PÁTER BENEDEK: Életért könyörgök hozzád, én Uram, életért könyörgök! Toldd meg az én nehéz aggságomat még két esztendővel, hogy Dante szolgád versei közé írhassem az én kis képecskéimet. Fakó mását annak, ami a lelkemben él; de mégis csak azt! Hiszen te tudod, Uram, hogy ez az ajkamról fakadó imádság is csak halovány mása annak, ami a lelkemben él és az én törpe lelkem kifejezhetetlenül nagyot gondol, mikor csak annyit mond néked: mindenkor áldassék a te szent neved, ámen! *(A király int a fráternek, hogy ne árulja el és észrevétlenül kisurran az ajtón.)*

Harsányi Kálmán.